

Eesti Rahvaluule Arhiivi koosseisulised töötajad olid 2006. aastal vanemteadurid Mall Hiimäe (0,5 koormusega) ja Aado Lintrop, arhiivijuhataja Ergo-Hart Västriik, teadurid Eda Kalmre, Anu Korb, Janika Oras, Mari-Ann Rimmel, Mari Sarv (0,25 koormusega, alates aprillist), Liina Saarlo (0,25 koormusega, alates novembrist) ja Astrid Tuisk, heliinsener Jaan Tamm, arhivaar Kadri Tamm, assistendid Andreas Kalkun (0,7 koormusega, alates oktoobrist), Tuuli Otsus, Taisto-Kalevi Raudalainen, Janno Simm ja videotehnik Andres Roots (0,5 koormusega). Koosseisuvälise töölepinguga töötasid ERAs Kanni Labi (jaanuaris 0,5 koormusega) ja Eve Valper (kuni augusti lõpuni). Pikemaajaliste töövõtulepingutega olid arhiiviga seotud Leila Allikas-Hallikas, Toomas Born, Tiit Konsand, Helen Kästik ja Jaanika Teemus (regilaulude digitaalse korpuse loomine), Katrina Kink, Pille Vahtmäe ja Valdo Valper (kohapärimuse andmebaas ja piirkondlikud kogumikud) ning Pille Niin (väljaannete küljendamine). Erinevate rakenduslike projektide raames töötasid arhiivi juures veel Katrin Hakkinen, Maris Kuperjanov, Nikolay Kuznetsov ja Edna Tuvi.

Arhiivi tegevust rahastati põhiosas sihtfinantseeritava teadustee- ma “Folkloori loomine, edastamine, tõlgendamine: protsess ja institutsioonid”, riiklike sihtprogrammide “Humanitaar- ja loodusteaduslikud kogud” ning “Eesti keel ja rahvuslik mälu” projektide kaudu, samuti kirjandusmuuseumi baasfinantseerimise summadest. Teadustegevust toetasid Eesti Kultuuriloo ja Folkloristika Tippkeskus ning kaks Eesti Teadusfondi granti. Mitmesuguseid rakendusliku suunitlusega tööloike rahastasid ka kultuuriministeeriumi programmid “Eesti kirjandusklassika”, “Toetus kirjandusüritustele ja kirjastamis-

projektidele”, “Lõunaeesti keel ja kultuur” ning “Setomaa kultuuri-programm”. Arhiivitöötajate arendustegevusega seotud individuaal-taotlusi toetas mitmel korral Eesti Kultuurkapital. Vastavalt koostöölepingule Soome Kirjanduse Seltsiga jätkus läänemeresoome regilaulude digitaalse korpuse loomine. Lillefolkloorialast kogumistööd rahastati Fleurop-Interflora OÜga sõlmitud lepingu alusel.

TEADUSTÖÖ JA PUBLIKATSIOONID

ERA sihtfinantseeritava teadusteema (juht A. Lintrop) täitmisel jätkati regilaulude, idaeestlaste folkloori, tänapäeva muistendite, kohapärimuse, kalendrikombestiku ja usundi uurimist. 2006. aastal avaldasid ERA töötajad kuus üksikväljaannet, 20 teaduslikku artiklit ning 23 nimetust ülevaateid, retsensioone ja populaarteaduslikke kirjutisi. Seitse arhiivi töötajat jätkasid õpinguid doktorantuuris.

2006. aastat jääb tähistama “Eesti mõtteloo” sarjas ilmunud M. Hiie-mäe artiklikogumik “Sõnajalg jaaniöö”, mis koondab autori 42 artiklit aastatest 1977–2005. Kogumik on jaotatud neljaks osaks, mis avavad M. Hiie-mäe nelja peamist uurimisvaldkonda: rahvajutt ja jutustamine, rahvakalender ja ajaarvamine, looduse kajastumine folklooris ning kohapärimus. Mahuka kogumiku andis välja kirjastus Ilmamaa, käsikirja ettevalmistamist toetas kultuuriministeerium.

Aasta lõpul ilmus veel teinegi M. Hiie-mäe raamat – Eesti Rahvaluule Arhiivi toimetuste sarjas (nr 22) nägi trükivalgust teaduslik antoloogia “Päiv ei ole päivale veli. Lõunaeesti kalendripärimus”. Lugeja leiab sellest raamatust ülevaate ajaarvestusest lõunaeesti rahvakalendis ja iseloomustuse iga tähtpäeva kohta aasta algusest lõpuni. Esile on toodud Lõuna-Tartumaa, Mulgimaa, Võrumaa ja Setumaa omapära ning viimatiste aastakümnete kombestiku-muutused. Väljaannet illustreerivad mustvalged ja värvilised fotod, valik joonistusi on vastla- ja jõulumängudest. Raamatu kaane kujundas Kärt Summatavet, väljaandmist toetasid programmid “Lõunaeesti keel ja kultuur” ja “Eesti kirjandusklassika” ning Eesti Kultuurkapital.

Eesti Rahvaluule Arhiivi koostada ja toimetada oli aasta hakul kirjandusmuuseumi aastaraamat "Paar sammukest" (nr 22), mille esimene osa kesken-
 dub 1905. aasta sündmus-
 tele ja nende kajastamisele ajalookirjutuses, rahvaluules, kirjanduses ja kunstis. Väljaande koostas E.-H. Västriku, toimetas M. Hiiemäe. Noorte folkloristide konverentsi artiklite kogumik sarjas "Pro Folkloristica" sai seekord nime "Linna-alused". M. Hiiemäe, K. Labi ja J. Orase toimetatud väljaanne sisaldab 12 artiklit kirjandusmuuseumi ja ülikoolide folkloristika, etnomusikoloogia, etnograafia ja ajaloo eriala noortealadest. Selle kogumiku trükitoimetamist toetas samuti Eesti Kultuurkapital.

Mall Hiiemäe 2006. aastal ilmunud raamatu "Päiv ei ole päiväle veli. Lõunaeeesti kalendripärimus" kaas (kujundaja Kärt Summatavet).

A. Lintropi toimetamisel valmis järjekordne regilaulu-uurimusi koondav artiklikogumik pealkirjaga "Regilaul – esitus ja tõlgendus", mis sisaldab 2004. aastal peetud konverentsi "Ilumäel" ettekannete põhjal valminud artikleid. Enamik kogumikus avaldatud üheksast tööst on arhiivi teadurite värskeimad uurimused selles valdkonnas. Arhiivi toimetiste sarjas ilmunud kogumik (nr 23) sai teoks tänu Eesti Teadusfondi grandile "Regilaulu müüdid ja ideoloogiad". Selle projekti raames avaldas A. Lintrop artiklid "Igavese sinitaeva kauged peegeldused – mõnest šamaanirännaku motiivist eesti regilaulus" (regilaulukogumik), "Distant Reflections of Monk Khokh

Tenger – Some Motifs of Shamanic Journey in Estonian Runo Songs” (rahvusvaheline Munkhtenger-uuringute kogumik) ning “Uhkest laevast Petropavlovskist, revolutsiooni kuulutajast” (“Paar sammukest” 22). L. Saarlol ilmusid trükis artiklid “Stereotüüpia folkloristide keelel ja meelel” (“Võim ja kultuur” 2) ning “Lisandusi ja kõrvutusi. Kodavere ja Jõhvi-Iisaku regilaulude leksikaalsest stereotüüpiast” (regilaulukogumik). Kolm mahukat uurimust regilaulude kogumise ja uurimise alalt avaldas J. Oras: “Gustav Vilbaste “rahva ja luule vahel” – Eesti Üliõpilaste Seltsi pärimusekogujana aastatel 1908–1916” (“Paar sammukest” 22), “Kolm laulikut 1965. a Järvamaa ekspeditsioonilt: Anette Evart, Anette Raagul, Rosalie Veinberg” (regilaulukogumik) ja “Risanda Kravtsov. Laulik arhiivis” (sarja “Töid etnomusikoloogia alalt” 4. kogumikus “Individual and collective in traditional culture = Individuaalne ja kollektiivne traditsionaalses kultuuris”). Regilaulukogumikus avaldatud kaastöös vaates M. Hiemäe mütoloogilise sisuga rahvalaulude tõlgendusvõimalusi artiklis “Kosmoloogilise harja otsimine” ning A. Kalkun ideoloogiliselt laetud põhimõtteid setu folkloori kogumisel ja publitseerimisel artiklis “Rahvaluulekoguja kui looja. Seto pärimuse representeerimisest Jakob Hurda “Setukeste lauludes””.

Eesti idapoolse diasporaa uurimise vallas sai 2006. aastal trüki valmis Anu Korbi monograafia “Rõžkovo *virulased* pärimuskultuuri kandjaina”, mis käsitleb Lääne-Siberi vanima luteriusuliste asunduse elanike enesemääratlust ning keelesuhteid, pidude- ja laulu traditsiooni, rahvakalendri tavandit, rahvapärase ravitraditsiooniga seotud pärimust ja matusekombestikku. A. Korb avaldas samal teemal ajakirjas Mäetagused artiklid “Rõžkovo virulaste rahvakalender” (nr 32) ja “Ravitsemisoskus kui pärimusrühma ühisteadmus: Siberi Rõžkovo küla näide” (nr 34). Venemaa eesti asunduste teemal oli A. Tuisu artikkel “Kooliõpetus ja eestlastest kõster-koolmeistrid Siberis 19. sajandi lõpu- ja 20. sajandi alguskümnenditel” (“Paar sammukest” 22) ning A. Korbi ülevaade “Eesti diasporaa materjalide kogumine ja uurimine Eesti Rahvaluule Arhiivis” (“Võim ja kultuur” 2). A. Tuisk täiendas samuti mitme kirjutisega Interneti-lehekülge “Siberi ja Volgamaa eestlased” (<http://www.folklore.ee/estonka>).

Sugulasrahvaste rahvausundi uurimise alal avaldas A. Lintrop artiklid udmurdi rahvakalendrist Maltal ilmunud SIEFi (*Société Inter-*

nationale d'Ethnologie et de Folklore) konverentsi kogumikus (“Liminal Periods in the Udmurt Ritual Year”) ja ajakirjas Mäetagused (nr 32, “Liminaalsed perioodid udmurdi rahvakalendris”). Ingerimaa elanike usundilisi arusaamu käsitlesid T.-K. Raudalaise artikkel “Функционалистская система жанров или динамика речевых практик? (Пророчество в среде финноязычных крестьянок Ингерманландии)” (Peterburi Euroopa Ülikooli sarja “Studia ethnologica” 3. andena ilmunud kogumikus “Сны Богородицы. Исследования по антропологии религии”) ja E.-H. Västriku artikkel “Imutuse teel saadud laulud: ingerisooime seuralaiste liikumisest sajandivahetuse seisuga” (“Võim ja kultuur” 2). Nii T.-K. Raudalainen kui ka E.-H. Västrik tegelesid ka Ingeri-teemaliste doktoriväitekirjade ettevalmistamisega.

Tänapäeva rahvajuttude uurimise alateema lõikes jätkas E. Kalmre doktorimonograafia kirjutamist kannibalistlikest kuulujuttudest. Ajakirjas Foaftale News (nr 64) ilmus tal lühiartikkel “Cat Out Of Its Skin! The Return of an Old Munchausen Tale in Estonia”. Kohapärimuse alateema raames valmis M.-A. Remmelil mõisapärimuseteemalise raamatu “Eestimaa mõisalegendid I. Harjumaa” käsikiri. Veel avaldas ta ajakirjas Keel ja Kirjandus (nr 3) koos Taavi Paega artikli “Eesti etnonüümid, võrdnimed ja piirkonnanimed” ning Tartu Ülikooli Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskuse aastaraamatus artikli “Vene aeg, *Vinne vägi* ja vene usk Kagu-Eesti kohapärimuses”. Ajakirjas Eesti Loodus ilmus M. Hiiemäe artikkel “Paju – väärITU ja väärtuslik”.

KONVERENTSID, SEMINARID, LOENGUD

Traditsiooniline noorteadlaste konverents korraldati esmakordselt koostöös Eesti Rahva Muuseumiga ning 26.–27. aprillil kahes asutuses toimunud üritus kandis pealkirja noorte folkloristide ja etnoloogide konverents “Noorte hääled” (ERA-poolne korraldaja A. Lintrop). Kahel konverentsipäeval pidasid Eesti Kirjandusmuuseumi, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia, Eesti Rahva Muuseumi, Tallinna Ülikooli ja Tartu Ülikooli üliõpilased, kraadiõppurid ja nooruurijad 22 ettekannet (vt teese <http://www.folklore.ee/ri/era/nt/kava2006.htm>).

Koostöös kirjandusmuuseumi teiste osakondadega osaleti rahvusvahelise välisbalti arhiivide konverentsi korraldamisel (ida-suuna koordinaator A. Korb). 27. juunist 1. juulini peetud konverentsil tegi A. Korb koos Merike Kiipuse ja Piret Noorhanega ühisettekande “Arhiivid otsivad kodu: Eesti diasporaa kultuuripärand Eesti Kirjandusmuuseumis”. Ürituse raames esitleti A. Korbi koostatud fotonäitust “Samaara eestlaste jälgedes” kirjandusmuuseumi trepigaaleriis. Konverentsi puhul valmisid A. Korbi osalusel eesti, vene ja inglise keeles migratsiooni ja Eesti diasporaa uurimist käsitlevad bukletid.

Riikliku programmi “Humanitaar- ja loodusteaduslikud kogud” ekspertkomisjoni liikmena osales E.-H. Västriku 15. novembril Tartu Ülikooli Raamatukogus peetud konverentsi “Eesti humanitaar- ja loodusteaduslikud kogud 2006: seisund, kasutamine, andmebaasid” korraldamisel. Ühtlasi pidas E.-H. Västriku sellel teadusfoorumil ettekanded “Humanitaarteaduslikud kogud 2006: olulisus, kasutatavus, andmebaasid” ja “Rahvaluulekogud: materjali digitaliseerimine ja koondandmebaas”. 15. novembril avati Tartu Ingeri majas ka T.-K. Raudalaise koostatud näitus “Viimaste teadjate juurde. Fotovalik Eesti Kirjandusmuuseumi välitöödelt 1999–2004”.

Järjekorras juba neljas vanemat rahvalaulu käsitlev konverents korraldati 22.–23. novembril rahvusvahelisena pealkirja all “Regilaulu müüdid ja ideoloogiad” (peakorraldaja A. Lintrop). Lisaks Eesti teadusastutuste ja kõrgkoolide uurijatele osalesid konverentsil vanema rahvalaulu uurijad Soome Kirjanduse Seltsist, Helsingi ja Turu ülikoolist (kava ja teese vt <http://www.folklore.ee/rl/era/uudis/regikava2006.htm>). ERAst esinesid konverentsil ettekannetega A. Kalkun (“Kellele kuulub seto pärimus? Samuel Sommeri rahvaluulekogu muinsuskaitse alla võtmisest ja üleandmisest ERAle”), A. Lintrop (“Igavese sinitaeva kauged peegeldused – mõnest šamaanirännaku motiivist eesti regilaulus”), J. Oras (“Mõniste laulik Minna Kokk pärimusarhiivide tekstide valgusel”), L. Saarlo (“Taas kord Kiissa Kaelu Annast”) ja M. Sarv (“Mõista, mõista mõõtu...”).

Lisaks arhiivi osalusel korraldatud teadusfoorumitele esinesid ERA töötajad ettekannetega mitmetel muudel rahvusvahelistel konverentsidel ja seminaridel.

Esimesel ülevenemaalisel folkloristide kongressil 1.–6. veebruarini Moskvas osalesid ettekannetega A. Korb (“О факторах, влия-

яющих на результаты фольклорных полевых работ, на примере сибирских эстонцев”) ja A. Lintrop (“Революция 1905 года и тематика Русско-японской войны в эстонских народных песнях”). Tartu Ülikoolis 3.–4. aprillil korraldatud konverentsil “Interdisciplinary Perspectives in Religious Studies” pidasid ettekande A. Lintrop (“Kaasaegne udmurdi kevadpüha *gerber*”), T.-K. Raudalainen (“Konserveerunud pärimusliku maailmapildi juhtum 21. sajandi Äänis-Vepsa endises kloostrikülas”; koos M. Arukasega) ja E.-H. Västriku (“Missionary Rhetoric and Elements of Ethnographic Writing in the 16th Century Sources about Superstitions among Inhabitants of Votian Fifth”). Eesti-soome vana rahvalaulu uurimise töörühma seminaril Soome Kirjanduse Seltsis 4. mail esines M. Sarv ettekandega “Regilaulude värsianalüüsist: vaatlusi ja tulemusi”. Grandiprojekti “Folkloristika ja refleksiivne kultuurikriitika (20. saj. esimene pool)” raames Villa Tammekannus 12.–14. maini korraldatud rahvusvahelisel seminaril “Reflexive History of Ethnographic Studies” pidas J. Oras ettekande “A Singer in the Archives: Risanda Kravtsov”. Sama projekti raames 15.–17. detsembrini Riias peetud seminaril esines E.-H. Västriku ettekandega “Images of Ingria: Votians and Izhorians in the Travelogues of the 19th Century Folklore Collectors”.

Rahvusvahelise tänapäeva muistendite uurijate seltsi kõrgetasemelisel konverentsil (ISCLR Conference 2006) Kopenhaagenis 29. maist 1. juunini pidas E. Kalmre ettekande “The Great Stories of a Small Nation – Legends about Identity?”; 7.–11. juunini korraldatud SIEFi töörühma “The Ritual Year” konverentsil Göteborgis osales A. Lintrop, pidades ettekande “The Midsummer Prayers in the Udmurt Village of Kuzebayevo”. A. Lintrop pidas ettekande “Distant Reflections of Monk Khokh Tenger – Some Motifs of Shamanic Journey in Estonian Runo Songs” ka rahvusvahelisel Munkhtenger-uuringute konverentsil 13.–18. augustini Mongoolias Ulaanbaataris ning ettekande “The Modern Udmurt Agricultural Festivity Gerber” 14.–16. septembrini korraldatud konverentsil “La fête au présent” Prantsusmaal Nîmes’s. E.-H. Västriku võttis osa 18.–22. oktoobrini Milwaukeees korraldatud Ameerika Folkloori Seltsi aastakonverentsist “Homelands and Diasporas” (ettekanne “Imagined Ingria: Construction of Votian Folk Religion in the Descriptions of the 19th Century Folklore Collectors”).

Rahvusvahelise Munkhtenger-uuringute konverentsi istung Mongoolias Ulaanbaataris 13.–18. augustini 2006. Aado Lintropi foto.

and its Present-Day Interpretations”) ja konverentsist “Demography, Religion and Mentality in the Baltic Sea Region” Gotlandi ülikoolis 7. ja 8. detsembril, kus ta pidas ettekande “Votians between Finns and Russians: Ethnicity and Religion in the 17th Century Ingria”.

Osaleti arvukatel vabariiklikel konverentsidel ja seminaridel. Eesti Kultuuriloo ja Folkloristika Keskuse seminaril 13. veebruaril esines E.-H. Västriku ettekandega “Vadjalaste kirjeldamise keskaegsed allikad: faktoloogiat ja tõlgendusi”. 27. ja 28. veebruaril Kirjandusmuuseumis korraldatud interdistsiplinaarsel seminaril “Inimene ja (lemmik)loomad III. Müüdid loomadest” pidasid ettekande M. Hiiemäe (“Proteksiooni kujunemise mehhanismidest kahe kärplase näitel”) ja E. Kalmre (“Kass nahast välja! – vana Münchhauseni jutu uus tulek”). Eesti Rahva Muuseumi 47. aastakonverentsil 12. aprillil esines A. Korb ettekandega “Koguja traditsioonilises pärimusgrupis – külaline ja/või uurija”. Eesti

Kultuuriloo ja Folkloristika Keskuse aastakonverentsil “Tsensuur ja enesetsensuur” 1. ja 2. novembril Koke külalistemajas osalesid A. Korb (“Traditsiooniline pärimusgrupp võimu haardes: vastuhakk ja kohanemine”), A. Lintrop (“Enesetsensuur ja mütopoeetiline tekstiloome nganassaani šamaanirituaalis”) ja J. Oras (“Ei ole rahvaluule! Rahvalaulukogude kujundamisest 1950.–1960. aastatel”). Soome Instituudi ja folkloristika osakonna ühisseminaril 14. novembril pidas M. Hiimäe ettekande “Normiväline isik kogukonna jutuainena eesti kontekstis” ning 20.–21. detsembril 50. Kreutzwaldi päevade teaduslikul konverentsil E. Kalmre ettekande “Tsitaat, identiteet, fantaasiad”.

ERA töötajad osalesid ka mitmesugustel paikkondlikel pärimuskultuuri tutvustavatel ja populariseerivatel üritustel. M. Hiimäe pidas rahvakalendri ning folkloori ja looduse suhete teemalisi loenguid ja ettekandeid Eesti Põllumajandusmuuseumis, Eesti Rahva Muuseumis, Järvamaa muuseumis, Lahemaa Rahvusparkis, Eesti Vabaõhumuuseumis ja Luua Metsanduskoolis. Ta esines ka Eesti Televisiooni saates “Osoon”. A. Korb kõneles Venemaa eestlastega seonduvast mitmesugustel üritustel, esinedes ettekannete ja loengutega Ida-Eestlaste Seltsi seminaridel, Tartu Ülikooli loengukursusel “Suuline ajalugu” ja teabepäeval Eesti Põllumajandusmuuseumis. A. Korb tutvustas meedias CD-d Siberi eestlaste lauludest ning lillefolkloori kogumise võistlust. J. Oras pidas loenguid ja õpitubasid Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias, Tartu Tervishoiu Kõrgkoolis, Eesti Etno laagris, Viljandi pärimusmuusika festivalil, IV eesti rahvamängude festivalil ja Elva perepärimuspäeval. T.-K. Raudalainen esines vepsa-teemaliste ettekannete ja loengutega Fenno-Ugria hõimuklubis ning Eesti Kunstiakadeemias. M.-A. Rimmel pidas loenguid Rae valla muuseumi loengusarjas. J. Simmel kommenteeris filme põhjahandi kultuurist hõimupäevadel Moostes ja noorteklubis Ole Sina Ise! Tartus. K. Tamm pidas Põlvas loengu sarjas “Pärimuskultuur ja Jakob Hurt”. A. Tuisk esines folkloristika osakonna seminaridel ja tutvustas koolipärimuse kogumise võistlust Klassikaraadio saates “Varavedaja”. E.-H. Västrik pidas Eesti Teaduste Akadeemia teaduspäeval Viljandis ettekande Oskar Looritsast ning loengu rahvausundist Tartu Ülikooli usuteaduskonna loengukursusel “Piibel õhtumaise kultuuri alustekstina”.

KOGUD, VÄLITÖÖD, TÖÖ ARHIIVIMATERJALIDEGA

2005. aastal arhiivi laekunud kaastööde põhjal esitati Eesti Vabariigi presidendi preemia saamiseks Raplamaalt pärit Tartu Ülikooli ajaloo eriala üliõpilane Jüri Metssalu ja Tiit Birkan Keilast. Jüri Metssalu pälvis autasu Raplamaa küladest kogutud kohapärimuse eest. Tiit Birkani alates 1981. aastast rahvaluule arhiivile pidevalt tehtud väga mitmekülgset kaastööd iseloomustab hea pärimuse tundmine ning ehtne rahvapärane loomingulisus. Preemiad andis 20. veebruaril pidulikul aktusel laureaatile üle president Arnold Rüütel.

Koostöös Fleurop Interflora OÜga korraldati maist detsembrini lillede kinkimise, saatmise ja kingiks saamise teemaline pärimuse kogumine. Kogumiskampania tarvis koostas A. Korb küsitluskava “Lilled minu elus”, tutvustas kogumisaktsiooni meedias ning saatis küsitluskava arhiivi korrespondentidele ja teistele huvilistele. Silmapaistvad kaastööd laekusid Kaleph Jõulult Viljandimaalt, Silva Jõulult Raplamaalt, Anna Rinnelt Võrust, Urve Buschmannilt Tallinnast, Valve Leisilt Põlvamaalt, Neeme Metsalt Hiiumaalt ja Helma Kaevalilt Jõgevamaalt.

Koostöös folkloristika osakonna ning Tartu Ülikooli kirjanduse ja rahvaluule osakonnaga valmistati ette laste- ja noortepärimuse kogumisvõistlus (ERA-poolne koordineerija A. Tuisk; küsitluskavade koostamisel osalesid ka E. Kalmre ja A. Korb). Oktoobrist detsembrini viidi läbi pilootprojekt, mille raames laekus arhiivi 1519 lk vastuseid 488 õpilaselt viiest koolist.

Suuremamahulisi välitöid tehti aasta jooksul peamiselt kohapärimuse uurimise alateema raames. Koostöös Muhu Muuseumi, Maavalla Koja ja Tartu Ülikooli arheoloogia kabinetiga jätkati 22.–26. mail interdistsiplinaarset kompleksekspeditsiooni Muhumaa pühapaikade ülevaatuseks. ERAst osalesid välitöödel M.-A. Rimmel, V. Valper ja K. Kink. Sihtprogrammi “Lõunaeesti keel ja kultuur” projekti raames tegid kohapärimusealaseid välitöid Urvaste vallas K. Kink ja V. Valper.

Mitmel puhul jäädvustati ainestikku Setumaalt. Etnomusikoloogia osakonna korraldatud välitöödel salvestas J. Tamm mitmerealise salvestussüsteemiga koore Kuldatsäuk, Helmine ja Leiko. Tar-

Andreas Kalkun 2006. aasta suvel Tartu Ülikooli rahvaluuleüliõpilaste välitöödel Värskas. Reeli Reinausi foto.

tu Ülikooli kirjanduse ja rahvaluule osakonna välitöödel Värskas osales 27. juulist 4. augustini M. Sarv. M.-A. Rimmel korraldas septembris kaks kogumiskäiku Vastseliina valda ja Setumaale.

E. Kalmre arhiveeris aastaringselt arvutiposti teel ja internetis levivat folkloori, salvestas intervjuusid Tartu sõjajärgse olustiku teemal ja Haaslava valla Kriimani küla folkloori. A. Korb tegi lühikesi kogumisretki mitmele poole Eestisse, et talletada Venemaal sündinud eestlastelt eluloolist ja pärimusmaterjali, eeskätt koostamisel oleva elulooraamatu tarvis. J. Oras filmis 31. jaanuaril Veljo Tormise Keskuse korraldatud Regituba (ansambel Laudaukse Käak-sutajad) ja 26. mail IV eesti rahvamängude festivali “Kes aias 2006” Põlvas. 11. juulil intervjueris ta Risanda Kravtsovi sugulasi, tegi helisalvestusi folkloorifestivali “Baltica” piirkondlike folkloorikavade ülevaatuste aruteludel ja täpsustas telefonitsi andmeid laulikute kohta. T.-K. Raudalainen osales 15.–20. maini välitöödel äänisvepsa keelealal. Mitmel korral tegi helisalvestusi Rae vallas M.-A. Rimmel. L. Saarlo küsitles Haapsalus Leili Savastveri ning K. Tamm interv-

jueeris Tartus Anna ja Leo Morot. A. Tuisk käis 16.–17. mail Noa-rootsi koolis ja Vormsi Põhikoolis koolipärimust kogumas, ka filmis ta 30. juulil Kõpu külade päeva Kiduspel.

Aasta jooksul arhiivi üle antud käsikirjalise materjali (kokku 45 säilitusühikut, 6686 lk; sh seeria ERA, KK köited) võtsid arvele E. Kalmre ja A. Korb. Suuremate käsikirjasaadetiste lähetajad olid Kaleph Jõulu Viljandimaalt (pajatusi, muistendeid, naljandeid, rahvaluule lühivorme, uuemaid rahvalaule, kõnekäände), Heinrich (Heinz) Valk (mälu järgi kirja pandud pärimuslugusid Lõuna-Läänemaalt), Lembi Sepp Raplamaalt (kohapärimuse-teemaliste helisalvestiste litereeringud), Liina Kähr Põlvamaalt (oma sugulase Liidia Hurda talletatud folkloori ja mälestusi), Triin Viiron Tallinna Ülikoolist (kaasaegset sõduripärimust) ja Ilmar Siib Tallinnast (ajaloolist pärimust Tamsi külast Järvamaal). Arhiivi jõudsid ka Loreida Raudsepa nõukogudeaegsete anekdootide kogu ning Anu Korbi poolt organiseeritud Venemaa eestlaste elulugude kogumisvõistluse kaastööd neljas mahukas köites (EFA, Korb I–IV).

Arhiivi üle antud helisalvestised võttis arvele ja täpsustas helinimekirjad K. Tamm (kokku 163 säilikut, 2580 pala; statistikas kajastuvad üksnes seeriatähise saanud materjalid). Heliarhiivi laekumistest tuleb esile tõsta järgmiste suuremate ja kaalukamate materjalikogude üleandjaid: T.-K. Raudalainen (ingerisooma folkloorsed ja eluloolised helisalvestised aastatest 1994–2005), Liilia Laaneman (Eesti Ingerisoomlaste Liidu projekti “Ingerisoomlased Eestis” materjalid), Valdo Valper ja Katrina Kink (projekti “Lõuna-Eesti kohapärimuse andmebaas ja piirkondlikud kogumikud” raames jäädvustatud Urvaste kohapärimus), Heiki Valk (setu usundi salvestused), V. Valper jt (kirjandusmuuseumi, Maavalla Koja, Tihuse turismitalu, Muhu muuseumi ja Tartu Ülikooli arheoloogia kabineti koostöös pühapaikade ülevaatus käigus jäädvustatud Muhu kohapärimus).

Eesti Keele Instituudi helikogude üleandmisega Kirjandusmuuseumisse lisandusid heliarhiivi seeriad KKI, RLH; KKI, RLH D ja KKI, RLH T. Lintide äratoomisega tegelesid septembris K. Tamm ja E.-H. Västriik. Täpsem statistika üleantud materjalide kohta jäi 2006. aastal koostamata, sest helihoidlas polnud piisavalt vaba pinda nii suure lindikoguse lahtipakkimiseks. Ühtlasi lõpetati seeriad

Eesti Rahvaluule Arhiivi teadur Janika Oras ja helilooja Veljo Tormis Eesti Rahvaluule Arhiivi uurijate toas. Mari-Ann R Emmeli foto.

ERA, CD ja RKM, Mgn II; viimase asemel loodi seeria ERA, ML (magnetlindid).

Riikliku programmi “Humanitaar- ja loodusteaduslikud kogud” toetusel jätkus heliarhiivi vanade analoogsalvestiste suuremahuline digiteerimine. Aasta alguses muudeti vanade helisalvestiste digiteerimise korda: esmalt arhiveeritakse nüüd terviklindid wav-vormingus failidena (koos helitöötlusprogrammi “projektifailidega”) DVD-dele. Seejärel materjal ühtlustatakse, arhiveeritakse tervikühikutena ja tehakse mp3-vormingus kasutuskoopiad siseserverisse. Viimases etapis toimub ühikute paladeks tükeldamine ja arhiivistandardite järgi kirjeldamine. Paladeks tükeldatuna konserveeris J. Tamm kokku 80 säilitusühikut; tervikfailidena kokku 262 säilitusühikut.

Muudeti ka uute helisalvestiste arhiveerimise korda: esmalt arhiveeritakse salvestused tervikfailidena DVD-dele; tervikfailidest tehakse mp3-vormingus kasutuskoopiad, mille abil on hõlpsam ni-

mestikke vormistada. Failide paladeks tükeldamine järgneb siis, kui on valminud sisunimestikud. Sirle Lorvi ja Andres Roots arhiiveerisid wav-failidena kokku 122 säilitusühikut. Aruandlusperioodil jätkas J. Tamm seni digiteeritud materjali kirjutamist DVD-dele, mis tagab arhiivimaterjalile veel ühe tagatiskoopia ning samas kiirema originaalmaterjali kättesaadavuse. DVD-dele paigutati 139 seeria ERA, CD säilitusühikut.

Arhiivi üle antud 1004 fotosäilikut võttis arvele A. Tuisk. Jooksva fotode digiteerimisega tegelesid J. Simm ja A. Roots, kes jätkasid vanade arhiivifotode frontaalset skaneerimist (kokku 1022 fotot). Lillepärimuse kogumise võistluse ja Venemaal sündinute elulugude kogumise aktsiooni raames laekunud fotod korraldas A. Korb (122 säilikut); mitmesuguseid fotonimekirju koostas J. Oras. Korraldati ümber skaneeritud käsikirjalehekülgede ja fotode hoidmine siseserveris: loodi eraldi kataloogid kasutus- ja tagatiskoopiatele ning konverteeriti jpg-vormingus kasutuskopiad (K. Tamm, J. Simm).

Laekunud 126 audiovisuaalset säilikut võttis arvele A. Tuisk. Digitaalsetel kandjatel arhiivi üle antavate videosalvestuste jaoks loodi uus seeria ERA, EV. Videomaterjalidest tegi J. Simm wm9-vormingus failidena kasutuskopiad CD-dele 61 säilikust seerias ERA, DV. avi-vormingus failidena tagatiskopiad tegi ta DVD-dele sama seeria 50 säilikust.

ERA käsiraamatukogule üle antud raamatud võttis arvele A. Korb.

Eesti Kultuuriloo ja Folkloristika Keskuse eestvõttel ja Ettevõtlike Arendamise Sihtasutuse rahastatava projekti toetusel toimus Eesti Rahvaluule Arhiivi infosüsteemi projekteerimine ja esimese järgu realiseerimine. 2006. aasta alguses optimeeris AS Pikel arhiivi töörühma poolt välja pakutud andmemudeli ja kasutajaliidese printsii- bid. Välja pakuti lahendus, mis kombineerib objekt-orienteeritud ja relatsioonilise andmebaasi mudeli, ning töötati välja vastav andmebaasi kasutajaliidese prototüüp. Prototüüpi demonstreeriti 10. aprillil kirjandusmuuseumi avalikul seminaril. Sellele järgnes toimiva prototüübi alusel erinevate alustegevuste, sisestus- ja otsinguliideste programmeerimine. Novembriks valmis andmebaasirakenduse funktsioneeriv versioon, millega on võimalik arhiivi põhiüksusi kirjeldada, omavahel seostada ja teha lihtpäringuid. Järgnes kasutaja-

Eesti Vabariigi president Arnold Rüütel andis 20. veebruaril 2006 kätte Eesti Vabariigi presidendi preemia eelmise aasta parimatele rahvaluulekogujatele. Üks laureaate oli Tiit Birkan. Alar Madissoni foto.

liidese häälestamine ja modifitseerimine suurema kasutajasõbralikkuse suunas. Detsembris lisandus süsteemile metaandmete ja digitaliseeringute seostamise moodul. ERA poolt osalesid andmebaasi arendustöös J. Oras, M. Sarv, K. Tamm ja E.-H. Västriku.

Koostöös Soome Kirjanduse Seltsiga toimus läänemeresoome regilaulude digitaalse korpuse ettevalmistamine. Toomas Born, Tiit Konsand ja Tuuli Otsus skaneerisid ja teisaldasid selle projekti käigus tekstiks 13 409 arhiiviteksti. Laulukoopiaid otsis välja ning täpsustas metaandmestikku L. Allikas-Hallikas. Sihtprogrammi “Eesti keel ja rahvuslik mälu” projekti “Vana Kannel. Eesti regilaulud (Monumenta Estoniae Antiquae I)” toetusel kollatsioneerisid L. Allikas-Hallikas, H. Kästik, K. Labi, J. Teemus ja E. Valper kokku 11 629 Jakob Hurda rahvaluulekogu regilauluteksti. Projekti kordineerisid K. Labi ja E.-H. Västriku.

Kohapärimuse andmebaasi sisestasid erinevate projektide rahastusel K. Kink, V. Valper ja P. Vahtmäe kokku 1844 kirjet. Tööd kor-

raldas M.-A. Remmel. Arhivaalide seisundi hindamise andmebaasi lisas K. Tamm 78 käsikirjasäiliku kirjeldust ja täiendas varasemaid kirjeid. Samuti viis K. Tamm läbi neljal korral säilikute kasutamise inventuuri.

ERA kogusid kasutasid aasta läbi folkloristika ja etnomusikoloogia osakonna teadurid ning assistendid, Tartu Ülikooli uurimisprojektidega seotud teadlased ja abitöötajad. Lisaks nimetatutele käis ERA kogudega kohapeal töötamas (sissekirjutusraamatute järgi) 359 uurijat; arhiivisäilikuid kasutati 2155 korral. Uurijate teenindamisega on olnud tegevad kõik arhiivi töötajad; põhikoormus selles töös langes J. Orasele ja K. Tammele. Arhiivi töötajad on kokku ca 170 korral vastanud teabepäringutele ja andnud konsultatsioone telefonitsi, e-maili vahendusel ning kirja teel. Arhiivi tutvustavaid loeng-ekskursioone korraldati aasta jooksul 28 korral kokku 428 inimesele (ekskursioone viisid läbi K. Tamm, A. Tuisk, E. Kalmre, J. Oras ja A. Korb).

Seoses ventilatsiooni ehitamisega septembris-oktoobris koliti tühjaks ja kiletati osa tööruume.

KOOSTÖÖ TEISTE ASUTUSTE, ORGANISATSIOONIDE JA VÄLISRIIKIDEGA

Aasta vältel tehti koostööd muude institutsioonidega nii ürituste ja kogumisaktsioonide korraldamise, väljaannete ettevalmistamise kui ka ühiste uurimis- ja rakendusprojektide vallas.

Sarja “Vana kannel” järgmise köite ettevalmistustöodes osales etnomusikoloogia osakonna toimetaja Edna Tuvi. Koostöös kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna ja Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule õppetooliga valmistati ette üle-eestilist laste- ja noortepärimuse kogumise võistlust ning viidi läbi selle pilootprojekt.

Kogu aasta töötas arhiivis Ingerisoomlaste Liidu algatatud ingerisoomse rahvapärimuse kogumise aktsiooni raames Liilia Laaneman, keda juhendas materjalide korraldamise osas A. Korb. Arhiivi juures tegutsenud Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule õppetooli muinasjutuprojekt (juht Risto Järv) lõpetas imemuinasjututekstide sisestamise tekstikorpuse ning asus looma teiste

muinasjutuliikide korpust (novellilaadsed, legendilaadsed, rumala kuradi muinasjutud Matthias Johann Eiseni kogudest – Anu Jalas, Liilia Laaneman). Kirjutati valmis tüübikommentaari ja tehti representatiivne tüübivalik Eesti imemuinasjuttude teadusliku antoloogia algusosa kohta (R. Järv, Mairi Kaasik, Kärri Toomeos-Orglaan).

ERAs sooritasid arhiivipraktika Tartu Ülikooli kursuse “Folkloristika alused” kuus üliõpilast, keda juhendasid K. Tamm ja A. Tuisk. Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule õppetooli välitööpraktika raames arhiivis välitöösalvestisi korraldanud üliõpilasi juhendasid A. Kalkun, J. Oras ja K. Tamm.

Koostöös Karula Rahvuspargiga valmis heliplaat “Siug sündü söödüle. Karula laulud”, millel on valik Karulast pärit helisalvestisi (*CD-master* J. Tamm, koostaja J. Oras). Sangaste valla toetusel ilmus heliplaat Ilmar Tiidebergi kandlemängust (salvestus ja *CD-master* J. Tamm). Koostöös Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemiaga valmistati ette Eesti parmupillilugude plaati (arhiivisalvestuste restaureerimine J. Tamm, koostaja Cätlin Jaago). Sõlmiti koostööleping Mulgi Kultuuri Instituudiga ajalooliselt Mulgimaalt kogutud materjalide kirjeldamiseks andmebaasisüsteemis (lepingu valmistas ette K. Tamm).

Välitööd Muhu saarel looduslike pühapaikade inventeerimisel viidi läbi koostöös Muhu Muuseumi, Maavalla Koja, Tartu Ülikooli ajaloo osakonna ja kohalike ettevõtjatega. Kirjandusmuuseumi esindajana osales M.-A. Remmel Muinsuskaitseameti koordineeritava looduslike pühapaikade arengukava ettevalmistamise töörühmas. E.-H. Västriku tegutses riikliku programmi “Humanitaarja loodusteaduslikud kogud” ekspertkomisjoni töös, viies läbi humanitaarkogude kaardistamist ja korraldades teaduskogude-temalist konverentsi.

A. Lintrop pidas loenguid idapoolsete soome-ugri rahvaste ristiusustamisest ja mütoloogiast Tartu Ülikooli Erasmuse võrgustiku kursusel “Maaailmareligioonid ja traditsioonilised soome-ugri usundid”. Rahvamuusika-alaseid loengukursusi luges J. Oras nii Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias kui ka Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias. M.-A. Remmel pidas loenguid Tartu Ülikooli ajaloo osakonnas kursusel “Arheoloogia ja suuline pärimus”. Eesti Kuns-

tiakadeemias viis J. Simm läbi loengutsükli ja praktikumi “Sissejuhatus visuaalsesse antropoloogiasse”. E.-H. Västriku pidas loenguid Usuteaduste Instituudis kursuse “Pärimuskultuur ja ristiusk” raames.

Õpinguid doktorantuuris jätkasid A. Kalkun, E. Kalmre, M.-A. Remmel, M. Sarv, E.-H. Västriku (kõik Tartu Ülikool), J. Oras (Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia) ning T.-K. Raudalainen (Helsingi Ülikool).

Soome Kirjanduse Seltsiga sõlmitud koostöölepingu alusel jätkati läänemeresoome regilaulude digitaalse korpuse loomist. Koos Soome Kirjanduse Seltsi rahvaluulearhiiviga loodi eesti-soome vanema rahvalaulu uurimise töörühm, mille koosolekud peeti 5. mail Helsingis ja 22. novembril Tartus.

Arhiivis töötasid aasta jooksul teiste hulgas välisuurijad Tatjana Agranat (Moskva), Evangelos Avdikos (Thessaloniki), Mehmet Muslimov (Peterburi), Agrafena Pesikova (Hantõ-Mansiisk), Ulrike Plath (Hamburg), Jonathan Roper (Sheffield) ja Fjodor Rožanski (Moskva).

Teaduste Akadeemia välisvahetuse programmi toetusel täiendasid end Soome uurimisasutuste juures A. Lintrop, J. Oras, M. Sarv ja E.-H. Västriku. Seoses konverentside ja seminaridega külastasid ERA töötajad uurimiskeskusi Ameerika Ühendriikides, Lätis, Mongoolias, Prantsusmaal, Rootsis, Soomes, Taanis ja Venemaal.